

LAKIALOITE 8/2008 vp

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Lakialoitteen tarkoituksena on, että vaikeavammaisen oikeus henkilökohtaiseen avustajaan taa-taan selkeällä lainmuutoksella. Koska vammaisille henkilöille ei tällä hetkellä taata heidän perusoikeuksiaan ja yhdenvertaisuuttaan lain edessä, tulee vaikeavammaisen henkilökohtaisen avustajan järjestelmä muuttua subjektiiviseksi oikeudeksi avustajapalvelua tarvitseville henkilöille.

Vammaispolitiikan tehtävänä on varmistaa vammaisten henkilöiden yhtäläisten oikeuksien täysimääräinen toteutuminen ja syrjimättömyys yhteiskunnassa. Vuonna 1987 säädetyssä laissa vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (vammaispalvelulaki 380/1987) etuudet jaetaan kahteen ryhmään: yhtäältä kuntien erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluviin etuuksiin, joissa kunnan velvollisuutta vastaa etuuden tarvitsijan subjektiivinen oikeus, ja toisaalta pelkästään kunnan yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluviin niin sanottuihin määrärahasidonnaisiin etuuksiin. Jälkimmäisessä ryhmässä lähtökohtana etuuden tarvitsijan oikeusaseman määrittelyssä on, että mahdollisuus saada etuus riippuu kunnan talousarvioon otetuista määrärahoista.

Subjektiivisiksi oikeuksiksi on vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentissa ja 9 §:n 2 momentissa säädetty eräät vaikeavammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet. Näitä ovat kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen, tulkkipalvelut, palveluasuminen sa-

moin kuin korvaus asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista. Pelkästään yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvina määrärahasidonnaisina etuuksina vammaispalvelulain 8 §:n 1 momentissa ja 9 §:n 1 momentissa mainitaan muun muassa korvaus henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Henkilökohtainen avustaja avustaa vaikeavammaista henkilöä asioissa, joista hän ei selviydy ilman toisen henkilön apua. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi mahdollisuutta itse valita hetki sängystä ylös nousemiseen, hygieniatoimintoihin, ruokailuun, asennon vaihtoon, liikkumiseen, pukeutumiseen, mutta myös asiointiin, opiskeluun, työssäkäyntiin ynnä muuhun.

Noin 4 700:lla vaikeavammaisella on nyt henkilökohtainen avustaja. Vaikeavammaisista osa on työssä tai opiskelee. Heikin saavat kuitenkin vähemmän avustusta kuin tarvitsisivat. Avustajan tarpeessa olevia henkilöitä on noin 15 000.

Professori Kaarlo Tuori on antanut vammaisten henkilöiden oikeutta henkilökohtaiseen avustajaan koskevan lausunnon, jossa hän katsoo, että mm. perustuslain 19 §:n 1 momentissa asetetaan lainsäätäjän harkintavallalle rajat lausumalla, että "jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon". Säännöksen on Tuorin mu-

kaan sekä perustuslakivaliokunnan käytännössä että oikeuskirjallisuudessa katsottu perustuvan tarkoittamissaan tilanteissa välittömän subjektiivisen oikeuden ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Tuorin mukaan kuitenkin, kuten perustuslakivaliokunta totesi perusoikeusuudistuksesta antamassaan mietinnössä (PeVM 25/1994 vp, s. 10), tarvitaan oikeuden toteuttamiseksi alemmanasteisia säädöksiä, joissa säännellään tukimuotoja, niiden saamisedellytyksiä ja tarveharkintaa sekä menettelyä.

Perusoikeusjärjestelmämme siis edellyttää, että henkilökohtainen avustaja on vaikeavammaiselle subjektiivinen oikeus, josta säädetään

lailla ja joka kuuluu kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin. Vaikeavammaisella tulee olla muun väestön kanssa yhtäläinen oikeus normaaleihin toimintoihin elämässä — perhe-elämään, koulutukseen, työntekoon, harrastamiseen, yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja viranomaisasiointiin. Ennen kaikkea on tärkeää turvata vaikeavammaisille henkilöille oikeus tehdä omaa elämäänsä koskevia päätöksiä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3 päivänä huhtikuuta 1987 annetun lain (380/1987) 8 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1267/2006, uusi 3 momentti seuraavasti:

8 §

Vammaisille tarkoitetut palvelut

Henkilökohtaista apua on järjestettävä ja kustannukset avun saamisen välttämättömistä liitännäiskustannuksista korvattava vaikeavammaiselle henkilölle, joka tarvitsee pysyvän tai etenevän, muun kuin ikääntymisestä johtuvan,

vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen päivittäisistä toimista ja välttämättömästä asioinnista, siten että ihmisarvoinen elämä on mahdollista ja ihmisoikeudet toteutuvat.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Helsingissä 19 päivänä helmikuuta 2008

Maria Guzenina-Richardson /sd